

• Vughtse oorlogsfotografie deed

zich voor als vluchteling en reed mee met de trein tussen Servië en Kroatië

• De vluchtelingentrein tussen Servië en Kroatië is voor veel asielzoekers

een moment om wat op adem te komen.

• In de trein zaten veel kinderen. „Ze hadden al een week niet kunnen douchen.“ foto's Mariëlle van Utert

MARIËLLE VAN UTERT

Mariëlle van Utert (1973) is geboren in Karlsruhe en heeft jaren in Beelds geneeskunde gedaan waar ze ook een opleiding volgde aan de NHTV. In 2008 is ze afgestudeerd aan de Fotovakschool in Amsterdam en Boxtel. Van Utert fotografeert al bijna tien jaar lang in oorlogsgebieden, waaronder in het Midden-Oosten, Oekraïne en Rwanda.

‘We zijn behandeld als beesten’

Mariëlle van Utert zag met eigen ogen hoe een asielzoeker vlucht. Haar foto's nemen je mee op reis.

door Karlijn Housterman

‘Ik heb één dag kunnen voelen hoe vluchtelingen zich voelen. Een één dag behandeld als onkruisid, als een beest. Het was memorentend. Voor mij was het één dag, voor hen niet.’

Fotografie Mariëlle van Utert (42) steelt een sigaretje op. In haar haai in Vught kijkt op de achtergrond leersmanneik. Even wat gezelligheid en rust in huize Van Utert, want zo gezellig en rustig was haar trip door de Balkan niet. Ze is met terug. Haar laptop staat op tafel, het bewijs

van de tocht op het scherm. ‘Kijk, dit baby'tje was met geboren in het vluchtelingenkamp in Turkije. Ik denk drie weken oud.’ Geen roer voor de leeuwse moeder en haar kleintje, ze zitten in een overvolle trein, zonder toilet, zonder frisse lucht. Het is de vluchtelingentrein van Servië naar Kroatië.

Van Utert mist met ze mee. Al bijna tien jaar fotografeert de Vughtse mensen in haar eigen land, in de oorlogs- en conflicergebieden waar ze wonen. Onder meer voor de Britse krant The Guardian en vele Nederlandse dagbladen. Ze won met een foto van twee Talibanstrijders de

tweede prijs bij de prestigieuze foto-wedstrijd De Zilveren Camera. Duzenden foto's maakte ze in Afghanistan, China, Bagdad. En niet te vergeten in Syrië, waar de bommen voor haar lens nerveuslie. Ze werd er zelf genakd door een mortiergranataar en werd onvoorwaardelijk door gewapende strijders.

Na de moeders, vaders en kinderen uit die landen vluchten en veiligheids in Europa zoeken, moest ze ook dat voetleggen. ‘Das ik bedost oude kleems aan te trekken en mee voor te doen als één van hen. Alken dan zou ik mee kunnen. Met een tent en slapzak op zak wilde ik de hele vluchtelingentrein mee te meelpelen.’

Lepen. Dat is wat de vluchtelingen nou niet doen op de Balkan. Daar komt Van Utert al snel achter als ze met het vliegtuig in Belgrado, de hoofdstad van Servië, aankomt. Niemand op straat te bekennen. Op het station staat het daarentegen vol. Er is een ‘vluchtelingentrein’ die klaarstaat om te vertrekken. Goedloos, vier

euro, en enkel beschikbaar voor asielzoekers. ‘Ik ben gewoon ingestapt. Of ja, ingestapt, we werden erin gepropt. Met mijn oude klems viel ik niet op.’

Smerig

Ze kan geen praten over wat ze zag en meemaakte tijdens de zes uur durende tocht tussen Servië en Kroatië. Maar liever laat ze haar foto's zien. Die vertellen het échte verhaal, vindt ze. Wat je ziet! Een trein die onder de graffiti zit, eigenlijk te oud en te vies om mee te gebruiken. Een coupé die vol ligt met haken, vieze klems. Kinderen slapen op de grond, alleen een klein campje kan open. ‘Wat je ruikt! Man, dat was zo smerig. Mensen die al een week niet hebben gedoucht. Die niet op normale was kunnen plassen. Die geen schone klems hebben.’

Toch smelt in de trein gefalchen, want daar is Van Utert goed in. Het helpt haar bij het maken van goede foto's. Lachen scheidt een band. Ze probeert, hoe erg de situatie ook is, altijd te dolben. ‘Het voelde als thuis-

komen. Ik had gelijk een klik met de mensen in de coupé. We woelden ons om heen. Samen op de vlucht, samen in de trein.’

Dat team kan na zes uur reizen eindelijk naar buiten, even plassen op een diel. Tegelijkertijd volgt het moment dat Van Utert het meest is bijgeblijven: de buldoerke goetspolitie die haar en de vluchtelingen opwachtes. ‘Allemal in riert! Wat!’ De asielzoekers buigen naar beneden als de politie het naar ze roept. ‘De vluchtelingen vroegen niks, waren stil. Ze gedroegen zich als ondedarzen. In de politie maar schmeuwen, schmeuwen alsof we geen mensen waren. Dat gevoel dat één bewollingsgroep een zondebek is, dat ze zo snel mogelijk worden doorgesloopt, dat transport, dat is echt verschrikkelijk.’

Met een volgende trein mag Van Utert niet mee. Ze wordt ontsteld als journalist nadat ze geen vluchteldocumemten kan laten zien en moet onmiddellijk weg. Ze vertrekt, rijdt door naar Macedonië, door naar nog meer

haverteringsweekende beelden.

Op de grens tussen Griekenland en Macedonië staan tientallen marinen uit Iran. Hun maanden hebben ze dichtgemaakt, het is een ‘niet prouwer’, zo noemen ze het zelf. Die mannen mogen de grenzen niet over. De politie laat alleen nog vluchtelingen toe uit Syrië, Irak en Afghanistan. Van Utert ziet leuzen zonder energie, de mensen zitten stil met pos. Natuurlijk legt ze het vast. ‘Ik heb daar staan loekhalzen, dat wil je niet weten. Het leek niet een valloosheid.’

Hoe macaber, cru of memorentrend ook. Van Utert fotografeert het. Volgend jaar al tien jaar lang. Daarom zal ze haar zwerftreun en foto's bundelen in een boek over tien jaar oorlogs- en conflictfotografie. Eerst gaat ze nog één keer op pad. Nog één fotoreis. De boerhvatelingen op Lesbos moeten in haar boek. ‘Want ook dat hoort bij een oorlog.’

•••
‘De politie schreeuwde alsof we geen mensen waren’

helm/vluchtelingen

Voor meer nieuws en achtergronden